

ПАСТКА ФУКІДІДА: ІЛЮЗІЯ ЧИ НОВА РЕАЛЬНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ВІДНОСИН

В. А. Порохня, М. В. Савченко

Анотація. У статті розглянуто зовнішньоекономічні зв'язки двох могутніх держав – Сполучених Штатів Америки та Китаю. З'ясовано, що представляє собою Пастка Фукідіда. Характеризуючи стан торговельних відносин США та КНР, виділені особливості відносин. Систематизовано та охарактеризовано основні періоди еволюції торговельної війни між США та Китаєм.

Ключові слова: китайсько-американські відносини, пастка Фукідіда, експорт, імпорт, іноземні інвестиції, торговельна війна.

Актуальність теми дослідження. Одними з найважливіших відносин у світі можна вважати китайсько-американські, оскільки це відносини наддержави та потенційної наддержави. На сьогоднішній день Китай – це країна, що володіє найбільшими резервами іноземної валюти і позитивним торговельним сальдо, тому цілком природньо, що США зацікавлені в такому партнері. Китай, в свою чергу, зацікавлений у збереженні американського ринку збуту, який є найбільшим для КНР, і залученні іноземних, в основному з США, інвестицій. Це дає можливість країні підтримувати високі темпи економічного зростання, навіть в період економічного спаду, і розвивати найбільш відсталі галузі народного господарства. Однак, незважаючи на це, між державами завжди залишалася конкуренція, а в останнє десятиліття посилилася боротьба за світове лідерство. США та Китай мають глобальний вплив на економіку та політику у світі, а розгортання між ними воєнного конфлікту або ж продовження холодної війни позначиться на становищах усіх країн.

Аналіз останніх досліджень. Великий внесок у вивчення поняття «пастки Фукідіда» та продовження дослідження можливості війни між США і Китаєм були такі вчені: Елісон Г., Рейчмен Г., Фен Кай, Юннйань Чжен тощо.

Метою дослідження є виявлення можливості потрапляння США і Китаю у «пастку Фукідіда» та розгортання між ними воєнного конфлікту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історія рясніє прикладами речей, які на той час здавались хорошими ідеями, але це виявилось згубним. У 2015 році політолог і професор Гарвардського університету Грехем Елісон визначив сценарій, який він називає пасткою Фукідіда.

Пастка Фукідіда – це політична метафора, яка названа на честь грецького історика і політика V століття до н. е. – Фукідіда. Він написав найвідоміший звіт про Пелопоннеську війну, у якому описав спостереження спалаху майже 30-річного конфлікту, що сколихнув грецькі міста-держави. Спарта була гегемонією або домінуючою владою Егейського моря, однак Афіни росли настільки швидко, що Спарта була занепокоєна. Вони вважали, що Афіни незабаром стануть справжньою загрозою для їхньої влади, тому напали превентивно. І в цьому і є пастка. Амбіції Афін і страх Спарти втратити владу втягли обох у конфлікт, навіть коли цього ніхто не очікував. Коли Спарта напала на Афіни, це змусило інші грецькі міста-держави вибрати сторону, і розпочалася масштабна грецька війна, яка тривала десятиліттями.

Згідно зі статтею Грема Еллісона, «пастка Фукідіда» – одне з найбільших помилкових суджень в історії. Нації перенапружують свій зростаючий вплив, сильніші країни бачать загрозу своїй владі, і результатом цього є війна. Дослідницька група Елісона Г., пов'язана з Гарвардом, виявила шістнадцять випадків за останні 500 років, що відображали приклад Спарти та Афін: зростаючої влади, що загрожує домінуючій. З цих шістнадцяти випадків дванадцять із них призвели до війни [1].

Виходячи з нинішньої траєкторії, війна між США та Китаєм у найближчі десятиліття не просто можлива, а набагато більш вірогідна, ніж визнана на даний момент. Більше того, нинішні недооцінки та нерозуміння небезпек, властивих відносинам США та Китаю, значною мірою сприяють цим небезпекам. Ризик, пов'язаний з пасткою Фукідіда, полягає

в тому, що звичний спосіб роботи – а не просто несподівана, надзвичайна подія - може спричинити масштабні конфлікти.

Але якщо до чийхось прогнозів варто прислухатись, це до прогнозів Лі Куан Ю, провідного спостерігача у Китаї у світі та наставника китайських лідерів з Ден Сяопіна. Перед своєю смертю в березні засновник Сінгапуру поставив шанси на зростання Китаю в кілька разів більше американських темпів протягом наступного десятиліття і далі як «чотири шанси на п'ять». Коли Ден Сяопін ініціював швидкий похід Китаю на ринок у 1978 р., він оголосив про політику, відому як «приховування та схильність». Найбільше Китаю за кордоном були потрібні стабільність та доступ до ринків.

Торговельна суперечка між США і Китаєм, яка, за даними МВФ, негативно впливає на глобальне зростання економіки, триває з 2018 р. Дві держави – найбільші економіки світу – неодноразово накладали одна на одну штрафні мита на десятки мільярдів доларів. Президент США Дональд Трамп звинувачує Китай в порушенні правил чесної конкуренції, від чого, на його думку, зазнають збитків американські підприємства, а також в крадіжці інтелектуальної власності [2].

Поки світ зайнятий боротьбою з пандемією, США і Китай наближаються до фази підвищеної військової небезпеки. США відчувають, що втрачають вплив, а Китай прагне повернути «втрачені» території. Азіатсько-Тихоокеанський регіон стоїть на порозі вирішального десятиліття. Вже зараз вступають у протиборство проамериканська і китайська соціальні моделі. Хитка рівновага, підтримувана заради благополуччя світової економіки, поступається місцем конфронтаційній спіралі, яка розганяється обома сторонами. Криза через коронавірус тільки посилює цю тенденцію, але все це ще не є безпосереднім початком поєдинку гегемоній у глобальному масштабі. Однак у найближчі роки процеси в Азійсько-Тихоокеанському регіоні будуть позначатися на характері міжнародних відносин далеко за межами цієї частини світу. Торкнуться вони і Європи. У нинішній ситуації з упевненістю передбачити нічого не можна. Правда, викликані коронавірусом економічні проблеми можуть ще більше обмежити простір для дій Сполучених Штатів і прискорити спад їхнього впливу. Але і те, що китайський президент Сі Цзіньпін вийде «переможцем» з кризи, аж ніяк не гарантовано [3].

15 січня 2020 р. США і Китай підписали першу частину торговельної угоди «The Phase One Deal». Вона покликана закріпити наміри примирення у тарифній війні між двома найбільшими економіками світу. Відповідно до угоди, Китай погодився протягом 2020–2021 рр. збільшити імпорт товарів та послуг зі США на загальну суму 200 млрд дол. зокрема, агропродукції на 12,5 млрд дол. у 2020 р. та на 19,5 млрд дол. у 2021 р. більше, ніж у 2017 р. Виходячи з цього, загальна вартість аграрного експорту зі Штатів до Китаю складе 36,5 млрд дол. у 2020 р. та 43,5 млрд дол. у 2021 р. [4].

Характеризуючи стан торговельних відносин США та КНР, необхідно відзначити ряд характерних особливостей цих відносин. Перша – це зростання пріоритетності двосторонньої торгівлі і для КНР, і для США. Раніше вважалося, що Китай у більшій мірі зацікавлений в торгових зв'язках із США. Зараз можна говорити про те, що і для США двосторонні торговельні зв'язки із КНР стають не менш значущими. Питома вага КНР у зовнішній торгівлі США з кожним роком неухильно підвищується. Друга особливість торгових відносин КНР та США полягає у підтягуванні темпів американського експорту у КНР до темпів зростання імпорту з КНР, що мало б позитивно позначитись на проблемі зовнішньоторговельного дефіциту з КНР. Третя особливість – Китай і США є взаємодоповнюючими партнерами щодо інвестиційної взаємодії. Проте з посиленням закріплення китайських компаній на американському ринку за допомогою інвестицій влада США має побоювання щодо втрати власних лідируючих позицій на своєму ж ринку. Тому наразі у ЗМІ з'являються різні думки економістів з приводу чи чекати найближчим часом інвестиційної війни «двох гігантів» [5].

Розглянемо еволюцію торговельної війни між США та Китаєм більш детально (рис. 1).

Рис. 1. Еволюція торговельної війни між США та Китаєм у 2016–2020 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [6]

В Китаї ось уже кілька років військовий бюджет зростає швидше, ніж ВВП. Але тільки це необов'язково має загрозливий характер. Занепокоєння викликає скоріше комбінація прагнень в області модернізації та зростання озброєнь з територіальної складової «Китайської Мрії» Сі Цзіньпіна. Вона передбачає повернення «втрачених» територій в найближчі роки. Це намір перебуває в гострому протиріччі з уявленнями про світовий порядок у США і більшості країн тихоокеанського басейну. Як у Вашингтоні, так і в Пекіні зараз превалюють націоналістичні течії, які проявляють – хоча поки що переважно на торгово-політичному рівні – тенденцію до ескалації, і ця обставина вносить свій внесок у загострення обстановки.

Розглядати цей процес лише як проміжний, ймовірно, неправильно. По-перше, Сі створив собі передумови, щоб залишитися при владі довічно, по-друге, США в своїх відносинах з Китаєм переслідують інтереси, які будуть актуальними і після можливих перевиборів Дональда Трампа в листопаді цього року. Проблематичні у зв'язку з імовірністю виникнення конфлікту і процеси у військовій сфері. На китайській стороні не тільки зростає боездатність Народно-визвольної армії. Не менш важливі і зміни, які тривають у китайському військовому мисленні. Самовпевнене, якщо не сказати агресивне відстоювання Китаєм своїх територіальних претензій виражається не тільки у прагненні змусити Америку постійно збільшувати витрати на можливу інтервенцію, але і в бажанні знайти здатність отримати швидко і рішучу перемогу над збройними силами США в регіоні. Відповідна цим завданням модернізація армії повинна бути в основному завершена до 2035 р. Найпізніше в 2050 р. китайська армія в усіх родах військ та операційних сферах повинна бути на «світовому рівні». Завдяки цьому вона поряд з американськими збройними силами і в якісному відношенні стане унікальною армією.

Палкі суперечки про те, як краще реагувати на китайські амбіції, продовжуються в США досі, хоча фахівці ведуть дебати вже багато років. Ідея завдання військових ударів по цілях всередині Китаю занадто проблематична через високу небезпеку ескалації. Те ж саме стосується ідеї протистояти можливій китайській агресії морською блокадою. Останнім часом все більше прихильників ідеї створення лінії оборони вздовж «першого ланцюга островів» (від Японії через Тайвань і Філіппіни до Борнео). Але як ці дебати в найближчі десятиліття позначатимуться на розвитку збройних сил, поки не ясно.

Визначити це важливо ще й тому, що економічні витрати, пов'язані з коронавірусом, відбилися і на великому військовому бюджеті США. Те, що пандемія тимчасово приглушить і китайські амбіції, теж повністю виключати не можна. Але схоже, що в даний момент ситуації в західній частині Тихого океану розвивається в протилежному напрямі. Китай користується тим, що Захід відволікся на пандемію, щоб посилити військовий тиск

на Тайвань. Частіше, ніж зазвичай, збройні сили Тайваню в минулі місяці ставали мішенню провокацій з боку Народно-визвольної армії Китаю. Поки все ще переважає думка, що війна, швидше за все, може розпочатися через помилки у сприйнятті, помилкові розрахунки, помилки або трагічні випадковості. Але те, що США наприкінці 2020-х рр. все ще будуть в змозі вирішити військовий конфлікт між Китайською Народною республікою і Тайванем на користь острівної демократії, що в небезпеці, вельми сумнівно. Не виключено, що в очах еліти Комуністичної партії Китаю привабливість насильницького возз'єднання Тайваню з континентальним Китаєм швидше зросте. Політики схильні вдаватися до військових інструментів, коли є ймовірність, що конфлікт можна виграти швидко і з прийнятними витратами [7].

Часто можна чути, що саме наявність ядерної зброї є ефективною профілактикою військових конфліктів між великими державами. Ядерна зброя дійсно має дієвий потенціал залякування. Але вона допоможе запобігти війні, якщо обидві сторони будуть впевнені в тому, що і військові акції зі звичайною зброєю з деякою часткою ймовірності можуть розвинутися до ядерного рівня. Однак такої впевненості у військовій теорії Народно-визвольної армії практично не відчувається. Швидше навпаки: китайські військові теоретики виявляють в області контролю над ескалацією конфліктів жахаючий для західних спостерігачів оптимізм. Здається, що вони не сумніваються в можливості обмежених регіональних конфліктів нижче ядерного порогу [8].

Висновок. На даному етапі торговельне перемир'я між США і Китаєм є досить нестабільним. Враховуючи те, що більшість проблемних питань залишилися невирішеними, а другий етап переговорів ще не було розпочато, підписання повноцінної угоди відтягується на невизначений термін. Переобранню адміністрації Трампа на майбутніх президентських виборах могло б значно посприяти підписання вигідної для США угоди з Китаєм. Складність полягає у тому, що за дуже короткий термін має бути підготовлена повноцінна взаємозадовільна угода, що є вкрай складним завданням за обставин, що склалися. Перемир'я необхідно Пекіну, проте наспіх підписувати угоду з адміністрацією, яка може втратити владу найближчим часом, є досить ризикованим вчинком, що змушує китайську сторону поводитися досить стримано і не робити гучних заяв. Зважаючи на деструктивність протистояння двох наддержав і усі загрози, які несе у собі його продовження, угода між США і Китаєм повинна бути підписана найближчим часом [9].

Аннотация. В статье рассмотрены внешнеэкономические связи двух могущественных государств – Соединенных Штатов Америки и Китая. Выяснено, что представляет собой Ловушка Фукидида. Характеризуя состояние торговых отношений США и КНР, выделены особенности отношений. Систематизированы и охарактеризованы основные периоды эволюции торговой войны между США и Китаем.

Ключевые слова: китайско-американские отношения, ловушка Фукидида, экспорт, импорт, иностранные инвестиции, торговая война.

Abstract. Abstract. The article considers the foreign economic relations of two powerful states - the United States of America and China. It was found out that it is a Thucydides Trap Characterizing the state of trade relations between the United States and China, highlighted features of the relationship. The main periods of the evolution of the trade war between the USA and China are systematized and characterized.

Key words: Sino-American relations, Thucydides trap, export, import, foreign investment, trade war.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Китай все частіше кидає виклик США. Чи завершиться це війною? Британська Телерадіомовна Корпорація. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features>
2. Bendor, J. and Hammond, T., Rethinking Allison's Models. American Political Science Review. Vol. 86, № 2, 1992.
3. Аллисон Г. Обречены воевать. Часть Третья. С. 116–190.
4. Американо-китайський мир: чи похитне торговельна угода позиції України на ринку Піднебесної? Аграрне інформаційне агентство. URL: <https://agravery.com/uk>
5. США-КНР: торгова війна продовжується. Landlord: Аграрний медіа холдинг. URL: <https://landlord.ua/news>.

6. Разінькова М. Ю., Трудова М. Є. Зовнішньоекономічні відносини США в Азійсько-тихоокеанському регіоні (на прикладі Китаю). *Агросвіт* 2018. № 19. С. 39–43.
7. Американсько-китайська конфронтація загострюється: Невже все йде до великої війни? Телеканал ZIK. URL: <https://zik.ua/>
8. Розповсюдження ядерної зброї: як має реагувати міжнародне співтовариство? Організація Північноатлантичного договору. URL: <https://www.nato.int/>
9. US-China trade war: hopes of deal rise after partial easing of tariffs. TheGuardian. URL: <https://www.theguardian.com/>

УДК 330.322.16

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Х. І. Руда, Л. С. Ситник

Анотація. У статті висвітлено питання щодо джерел фінансування інвестиційних ресурсів. Розглянуто сутність та поняття інвестиційних ресурсів та на основі чого було створено класифікацію джерел фінансування за різними ознаками. Наведено основні джерела фінансування та обґрунтовано їх відмінність. Узагальнено класифікацію інвестицій, які використовуються при фінансуванні.

Ключові слова: інвестиційні ресурси, джерела фінансування інвестиційних ресурсів, класифікація інвестицій

Вступ. Діяльність будь-якого підприємства повинна бути спрямована на систематичне і довгострокове підвищення його вартості в інтересах власників. В іншому випадку організація з часом втрачає свою конкурентоспроможність, інвестиційну привабливість, тому підприємству необхідний постійний розвиток. На будь-якому етапі розвитку підприємства однією з головних проблем є залучення інвестиційних ресурсів. Особливо актуальним є вибір шляхів фінансування підприємства для впровадження нових технологій. Пошук шляхів залучення інвестиційних ресурсів є найбільш актуальною проблемою сучасного українського підприємства.

Організації, що збільшують ринкову вартість, мають більше можливості залучати інвестиції для створення нових продуктів, покращувати якість існуючих, виходити на нові ринки для зміцнення позицій, а так само створювати нові робочі місця. В даний час власників цікавлять не дивіденди, а вартість тієї частки власності, якою вони володіють.

Досліджували та аналізували основні джерела формування інвестиційних ресурсів та шукали шляхи підвищення ефективності інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання такі вчені, як: Дж. Бейлі, В. Бочаров, Ю. Брігхем, В. Володін, Л. Гітмана, О. Данілов, С. Кривченко, Я. Крупка, А. Пересада, Ф. Фішер, У. Шарп, Г. Шмідт та інші.

Мета роботи є виявити існуючі джерела фінансування інвестиційних ресурсів за різними класифікаціями та ознаками.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічній літературі інвестиційні ресурси, які залучаються в грошовій формі, називають джерелами фінансування інвестицій. В. В. Бочаров і В. А. Володін виділяють такі джерела фінансування капітальних вкладень:

1. Власні фінансові ресурси і внутрішньогосподарські резерви інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, грошові накопичення і заощадження громадян);
2. Позикові кошти інвесторів (банківські та бюджетні кредити, облігаційні позики);
3. Залучені фінансові кошти інвестора (отримані від продажу акцій, пайових та інших внесків членів трудових колективів, юридичних осіб);
4. Кошти позабюджетних фондів; кошти іноземних інвесторів [1].

З огляду на ту обставину, що реальні інвестиції включають вкладення в такі елементи оборотного капіталу, як запаси, тому виділяють наступні джерела реального інвестування: